

Nr 45.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1915 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran dels om framläggande av förslag i fråga om beredande åt Stockholms stad av egen stiftsstyrelse och egen biskop, dels ock om utredning och förslag i fråga om ändring i stiftsindelningen.

Närvarande: Herrar Petersson i Lidingö villastad, Lindhagen, av Ekenstam*, Söderbergh, Alexanderson, Lars Olsson, greve Spens, Dahl, Valerius Olsson, Tjell*, Pettersson i Södertälje, Lindqvist i Kosta, Pettersson i Bjälbo, Gustafsson i Örebro, Borg* och Rehn*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två till utskottet hänvisade, inom första kammaren väckta motioner, nr 6 av herr *K. J. Ekman* och nr 22 av herr *Sam. Stadener*.

Herr *Ekman* har i sin motion hemställt,

»att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t i samband med nu pågående utredning av frågorna rörande omreglering av biskoparnas löneförmåner och om domkapitlens omorganisation låta utreda, huruvida och under vilka förutsättningar Stockholms stad må kunna erhålla egen stiftsstyrelse och egen biskop, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.»

*Herr
Ekman's
motion.*

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 9 saml. 38 häft. (Nr 45.)

*Herr
Stadeners
motion.*

Herr *Stadener* har i sin ovan omförmälda motion yrkat,
»att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla, det täcktes Kungl. Maj:t, i samband med utredning rörande änd-
rade grunder för biskoparnes avlöning, låta jämväl verkställa utredning,
i vad mån ändring i stiftsindelningen bör äga rum samt efter verkställd
utredning för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan
föranleda.»

I fråga om motiveringen för dessa yrkanden hänvisas till motion-
erna, som vidhäftas detta utlåtande.

*Utskottets
yttrande.*

*Herr Staden-
ners motion.*

Såsom herr *Stadener* i sin förevarande motion erinrat, har den
svenska stiftsindelningen mycket gamla anor. Med undantag av Luleå
stifts avsöndring från Hernösands stift år 1903 och den i samband där-
med vidtagna sammanslagningen av Växjö och Kalmar stift har någon
förändring i stiftsindelningen — förutom vissa s. k. superintendenturers
utbytande mot biskopsämbeten — på mer än tvänne sekler icke vid-
tagits. De förhållanden, som rått vid de olika stiftens tillkomst och
utgjort betingelserna för den stiftsindelning, vi ännu äga, hava emeller-
tid under tidernas lopp väsentligen förändrats. Utskottet vill i sådant
hänseende endast erinra om den ojämnhet, varmed folkmängden tillväxt
i skilda delar av landet. Till följd av berörda förhållanden är stifts-
styrelsernas arbete för närvarande synnerligen ojämnt fördelat, vilket
av motionären så utförligt belysts, att ett närmare ingående härpå icke
synes utskottet påkallat. Det lärer icke kunna förnekas, att denna olik-
het i arbetsbelastning icke motsvarar kraven på god administrativ ord-
ning, varigenom de skilda förvaltningsområdenas behov såvitt möjligt i
lika mån kunna tillgodoses. Så som förhållandena gestaltat sig, torde
stiftsstyrelserna i de större stiftet hava vissa svårigheter att medhinna
den mångskiftande och krävande verksamhet, som åligger dem, var-
jämte det näppeligen blir möjligt för dem att i varje fall förvärva den
ingående lokalkännedom om förhållandena i stiftet, som denna verk-
samhet ofta påkallar. Härtill kommer, att de uppgifter, som särskilt
åvila stiftscheferna, äro av den art, att de i stor utsträckning kräva ett
personligt ingripande, vilket givetvis i hög grad måste försvåras, därest
deras verksamhetsområden såväl till areal som folkmängd äro alltför
stora.

Till ovan anförda skäl, som tala för en reglering av bestående
stiftsindelning, vill utskottet slutligen framhålla den av motionären på-
pekade bristen på överensstämmelse mellan de civila och ecklesiastika

förvaltningsområdena, vilket, såsom motionären framhållit, torde medföra åtskilliga olägenheter, då samverkan mellan stiftsstyrelser och länsstyrelser naturligtvis därigenom försvåras.

Medan utskottet av ovan anförda skäl finner en jämkning i stiftsindelningen i och för sig önskvärd, vill utskottet å andra sidan även framhålla, att en synnerligen lämplig tidpunkt för genomförandet av en dylik reform för närvarande torde föreligga. Såsom motionären erinrat, står nämligen frågan om reglering av biskoparnes löner på dagordningen, sedan riksdagen år 1913 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande ändrade grunder för biskoparnes avlöning samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Vid genomförandet av denna reform, som otvivelaktigt kommer att hava till resultat en större likställdhet i löneförmånerna biskoparne emellan, lär rättvisligen en jämnare fördelning av biskoparnes arbetsböda samtidigt böra vidtagas. Likaväl som grundsatsen om samtidig reglering av lön och tjänst tillämpats vid den nyligen genomförda löne regleringen för prästerskapet i övrigt, lär nämligen denna princip böra upprätthållas, då fråga är om reglering av biskoparnas löner. Ytterligare en omständighet, som talar för att spørsmålet om jämkning i stiftsindelningen nu upptages, finner utskottet däruti, att sakkunniga nyligen blivit tillkallade för beredning av frågan om domkapitlens organisation, en fråga, som ävenledes torde höra nära samman med den förevarande.

Beträffande de grunder, efter vilka den ifrågasatta regleringen lämpligen torde böra ske, ligger närmast till hands att undersöka, huruvida icke en utjämning stiftens emellan kunde ske med hänsyn till folkmängden, så att alltför stora olikheter i berörda avseende kunde undvikas. Men därjämte lär även de skilda stiftens areal samt antalet kyrkoförsamlingar och skoldistrikt inom dessa böra tagas i betraktande. Givet är emellertid, att vid en reform av nu ifrågavarande art största möjliga varsamhet måste iakttagas, så att icke rubbningar i en ordning, som har seklers hävd, vidtagas i andra fall än där hänsynen till utvecklingens berättigade krav gör det oundgängligen erforderligt. Särskilt vill utskottet såsom sin mening uttala, att en utredning i ämnet lär böra utgå därifrån, att de nuvarande stiftens antal icke ökas, utan att man torde böra begränsa sig till att med bibehållande av det antal stift vi för närvarande äga, åstadkomma en jämnare fördelning av de skilda stiftsstyrelsernas arbete. Ett upprätthållande av denna princip synes utskottet — med hänsyn till den styrka, varmed den gjordes gällande vid Härnösands stifts delning — vara att anbefalla, därest icke genom-

förändret av reformen skall äventyras. Med denna utgångspunkt för reformarbetet lärer det ej heller erbjuda några svårigheter att hålla sig inom den nuvarande kostnadsramen för stiftstyrelserna.

*Herr
Elkmans
motion.*

Därest en utredning i det syfte, som avses med herr Stadeners motion, kommer till stånd, lärer härvid frågan om den högre kyrkliga administrationen för Stockholm ävenledes komma under omprövning. Att starka skäl tala för Stockholms avskiljande från ärkestiftet, torde icke kunna förnekas; vad motionären i ämnet anfört synes utskottet tillfullo ådagalägga behovet härav. Ärkestiftets omfattning samt den även synnerligen stora arbetsbörda, som åvilar ärkebiskopen, göra det knappast möjligt för denne, att i den omfattning, som vore önskvärd, ägna sin uppmärksamhet åt huvudstadens kyrkliga frågor. Stockholms befolkningsförhållanden, den snabbt fortgående nybildningen av församlingar, som där äger rum, samt andra förhållanden, för vilka motionären närmare redogjort, synas utskottet väl motivera, att ledningen av den kyrkliga administrationen i huvudstaden anförtros åt en chef, som huvudsakligen kan ägna sig åt denna uppgift. På vad sätt detta syfte lämpligast må kunna förverkligas, torde först efter närmare utredning klart kunna bedömas. Vid sådant förhållande har utskottet icke funnit anledning ingå på prövning av de utvägar, som av motionären föreslagits eller från andra håll blivit ifrågasatta. I frågans nuvarande läge vill utskottet endast inskränka sig till att — i anslutning till vad ovan anförts i samband med behandlingen av herr Stadeners motion — för sin del framhålla, att lösningen av ifrågavarande spörsmål ej lämpligen torde kunna vinnas på det sätt, att antalet biskopar därigenom ökas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, om och på vad sätt en jämkning i gällande stiftsindelning lämpligen bör äga rum, och, i samband därmed, huruvida Stockholm i kyrkligt avseende bör avskiljas från ärkestiftet, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 17 maj 1915.

På lagutskottets vägnar:

ALBERT PETERSSON.

Reservationer:

av herr *Petersson* i Lidingö villastad, som med instämmande av herrar greve *Spens*, *Dahl*, *Valerius Olsson* och *Pettersson* i Bjälbo anfört:

»Med utskottet har jag varit ense *dels* därom, att en omreglering av nuvarande stiftsindelning är ur flera hänseenden av behov påkallad *dels ock* att tidpunkten för ett upptagande av denna fråga är lämplig, då frågorna om en reglering av biskoparnas löneförmåner och om domkapitlens organisation för närvarande stå på dagordningen. Likaså delar jag utskottets uppfattning, att de förhållanden, å vilka herr *Ekman* i sin motion fästat uppmärksamheten, väl motivera, att ledningen av den kyrkliga administrationen i huvudstaden anförtros åt en chef, som huvudsakligen kan ägna sig åt denna uppgift. Jag har alltså förordat mig med utskottet i att tillstyrka riksdagen att till Kungl. Maj:t avlåta en skrivelse, som kan giva anledning till att ovanberörda tre frågor upptagas till behandling i ett sammanhang.

Däremot har jag icke kunnat följa utskottet i fråga om det direktiv, som utskottet ansett sig böra lämna ifråga om den begärda utredningen. På två särskilda ställen i sin motivering har utskottet ansett nödigt uttala, att utredningen bör utgå därifrån, att de nuvarande stiftens och biskoparnas antal icke ökas. Visserligen är jag även för min del på det klara med, att antalet av dessa kyrkliga ämbetsmän bör hållas så nära det bestående som möjligt, men att redan nu uppställa som ett oeftergivligt krav, att en sådan ökning icke må ifrågakomma synes mig föga lämpligt. Sådant bör enligt min uppfattning göras beroende av hvad den begärda utredningen därutinnan kan komma att giva vid handen. Det är, såsom utskottet anför, givet, att vid en reform av ifrågavarande art största möjliga varsamhet bör iakttagas, så att icke rubbningar i en ordning, som har seklers hävd för sig, vidtagas utan att sådant är oundgängligen nödigt. De historiska förhållandena på detta område och därur uppvuxna känslor och stämningar hos stora landsdelars befolkning kräva enligt min mening synnerligt hänsynstagande.

På dessa skäl har jag ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t i samband med nu pågående utredning av frågorna rörande omreglering av biskoparnas löneförmåner och om domkapitlens omorganisation låta utreda, om och på hvad sätt en

ändring i gällande stiftsindelning lämpligen bör äga rum, därvid särskilt torde komma under öfvervägande, huruvida Stockholm bör i kyrkligt avseende skiljas från ärkestiftet, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.»

samt av herrar *Lindhagen, Borg* och *Lindqvist* i Kosta, vilka anført:

»Den ställning man måste intaga till förevarande motioner beror väsentligen ytterst på olika uppfattningar om tidsenligheten av en statskyrkas bibehållande.

För anhängare av statskyrkans bestånd synes det oss ställa sig helt naturligt, att biskopsstiften behöva i organisationens intresse bibehållas till sitt nuvarande antal samt tilläventyrs även, såsom inom utskottet framhölls, väsentligen ökas. Vi dela åter den av en stor del av svenska folket omfattade och även av många prästman inom statskyrkan biträdda uppfattningen, att det under de nutida förhållandena måste bliva i längden ohållbart, att svenska staten såsom sådan skall omfatta en viss speciell religionslära och söka med all makt tvinga medborgarna i gemen att med övertygelse omfatta densamma. Rätta förhållandet är väl också, att högst få av svenska statskyrkans medlemmar hava någon kännedom om, vari den rena evangeliska lärdom egentligen består till skillnad från andra kristna trosläror. Även statsråden, som måste bekänna denna lära, sväva säkerligen i regel i fullkomlig obekantskap därom.

Med denna uppfattning är det icke förenligt att ytterligare befästa och stärka den svenska statskyrkans organisation. Däremot är det givet, att så länge denna kyrka består, måste dess oundgängliga dagliga kraf behörigen tillgodoses. Det synes oss därför förtjäna öfvervägas, huruvida icke, såsom i herr Stadeners motion framhållits, den ifrågasatta regleringen av biskoparnas löner, bör förbindas med en reglering även av deras arbete och således även av stiftsindelningen. Att åter Stockholms stad blir ett särskilt biskopsdöme förefaller oss med vår uppfattning icke vara av några avsevärda skäl påkallat. Men några hinder synas icke heller böra möta, att vid en reglering av samtliga biskopsstiftens gränser även Stockholms stad blir inordnad under ett biskopsdöme, blott därigenom ej utgifterna för det allmänna ökas samt ej heller stiften till antalet bliva flera än nu. Snarare synes oss önskligt, att i och för den avveckling av statskyrkan, som säkerligen ej kan undvikas, ytterligare sammanslagning av stiftens antal kunde äga rum.

På grund av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte anhålla, att Kungl. Maj:t i samband med pågående reglering av biskoparnas avlöningar även måtte taga under övervägande en motsvarande reglering av stiftens gränser, dock med iakttagande att stiftens antal under inga förhållanden ökas, samt det allmänna ej heller belastas med högre omkostnader än för närvarande äger rum.»
